

„Poema română”, portret de tinerețe al compozitorului George Enescu

(Grigore Constantinescu – 3 mai 2017)

Recursul la memorie este mereu prilejul de a ne aminti câte un moment care a fost marcat de geniul lui George Enescu. Ne îngăduim, astfel, să evocăm apariția primei sale capodopere componistice, „Poema Română” opus 1. Marele succes avut la Paris de această primă pagină rapsodică, l-a determinat pe compozitorul Stan Golestan să anunțe, într-o corespondență publicată în țară, „(...) ivirea pe orizontul muzical a unui nou soare”. Decenii mai târziu, când lumina acestui „soare” apusese, muzicologul Romeo Ghircoiașiu avea să-și îndrepte atenția în special asupra acestei lucrări într-un studiu stilistic, remarcând cu judiciozitate că „(...) materialul ei sonor și tonal brut, ce constituie baza unor motive latente, va reveni în noi și noi imagini de intonație ce vor defini lucrările sale următoare”. Doi ani mai târziu, o analiză minuțioasă, semnată acum de Mircea Chiriac, remarca primordialitatea semnelor „Poemei române” pentru George Enescu, confirmând ideea că poate fi considerată, cum o sugera ca subtitlu, un „portret de tinerețe” al artistului.

În general, credem că toate observațiile pe care le rememorăm sunt cunoscute și au un procent al firescului ce exclude surpriza, în favoarea constatării. Evocându-i personalitatea, acum, în preziua datei de 4 mai, a despărțirii, ne aflăm de fapt în situația de a reveni asupra celor mai evidente trăsături ce compun imaginea menită a-l defini pe Maestru, trăsături existente deja în muzicianul foarte tânăr, adolescent chiar, portret dezvoltat atât de armonios la maturitate. La „capătul drumului”, eroul periplului existențial ar fi fost capabil, credem, să se recunoască în aceste pagini sonore juvenile: „povestea aceasta începe acolo, departe, pe plaiurile Moldovei (...), am străbătut o cale anevoioasă, străjuită de copaci ce se pierd în zarea îndepărtată”, spunea Enescu în anii săi târzii. Însăși afecțiunea purtată acestei creații, pe care o investește cu titlul de onoare al primului opus, după destule experiențe prealabile, pledează pentru o schimbare de atitudine din partea tânărului violonist virtuoz, față de actul componistic, legând îndeaproape succesiunea Franck – Fauré – (Massenet) – d’Indy – Debussy – Ravel. Enescu se manifestă, în acest context, cu o vizibilă asumare de responsabilitate.

Ce traversa sufletul acestui tânăr de 16 ani? După studiile vieneze, urmase Parisul, dar nostalgiile moldave nu se stinseseră (și nu se vor stinge niciodată), păstrându-și ecoul până în primăvara anului 1955, de care vorbim acum... Simțea dorința să se mărturisească, să arate de unde vine, iar mijlocul de adresare, mai complet decât un instrument, îi este orchestra, prin intermediul formulării programatice, la intersecția poemului cu suita simfonică.

Revenind la imaginea pe care am propus-o, de a considera această dintâi capodoperă drept „un portret de tinerețe al artistului”, ar fi trebuit să apelăm la un singur argument, provenind de la Enescu, menit a sintetiza întregul devenirii sale. Sunt acele cuvinte ultime, care încheie simbolic convorbirile sale cu Bernard Gavoty. Dacă le recitim, având în memorie drumul compozitorului, putem reconstitui imaginea tinereții sale care ni se înfățișează acum drept o promisiune împlinită: „Povestea aceasta începe acolo, departe, pe plaiurile Moldovei. (...) A fost lung, desigur, acest drum. Cât de scurt mi s-a părut”.